

Í DAG

STJÓRNARMÁL FØROYA

Javnaðarflokkurin

og móðurmálið

SIÁLVT um móttøðumenn javnaðarflokksins gera tað við vitandi og vilja, tá teir av og á lata pennin vera so líðiligan í hondum teirra, at teir greipa flokkin uppí alt tað, ið rúmast kann undir heitinum samband, so eru vit ivaleysir í, at ið hvussu so er eingin politiskur flokkur hevur roynt og eisini fingið avrikað so nógv og virðismikið málinum til frama sum júst javnaðarflokkurin.

HANN, ið hevur gjørt sær tann ómak at kanna politisku mannaongdina hevur gjølliga verið varur við, hvaðan teir positivu uppskotini eru komin, tá tað hevur rátt um at gjørt avreksverk, ið borið hava fram ímóti málinum, har tað av álvara hevur munað nakað.

NÝLIGA hava vit her í blaðnum greitt frá, hvussu tað útsiður eydnaðist at fáa strikað grein 7 í skúlaálagini — hesa grein, ið gjørdi danskt til høvuðsmál í skúlum okkara. Hetta bar ikki til, og tá sokallaðir »sjálvstýrisflokkar« gjørdur hetta til stríðs- og klandurmál — m. a. fyri at forða sonnum sosialistiskum arbeidarpolitikki — legði javnaðarflokkurin alla orku í at fáa hetta stríðsmál burturbeint — og tað eydnaðist. Men hetta var ikki einasti skurður, ið flokkurin setti sær fyri at fáa avrikað móðurmálinum til frama.

Tey fyrstu árin, flokkurin fekk umboð á tingi, eru talandi domi um, hvussu allur dentur varð lagdur á at fáa øll slík trætumál beind av vegnum.

Vit kundu nevnt domi aftaná domi um, hvussu P. M. Dam, bæði sum umboðsmaður javnaðarflokksins og Føroya lærarafelags legði alla orku í at vinna móðurmálinum allar sømdir.

Eitt hitt fremsta og metasta domi var uppskotið um, at eingin lærari mátti setast við føroyska fólkaskúlan, uttan hann hevði prógv í føroyskum; men tað sjaldsama hendi, at sjálvstýrisflokkurin ikki vildi taka undir við hesum uppskoti. (Ja, onkur vil halda meira av politiskum, økonomiskum viðurskiftum, heldur enn av sonnum móðurmálsalski).

Fullu víðurkenning móðurmálsins í øllum lívsins forum vinna vit tó ikki fyrr enn í 1948, tá heimastýrslógin kemur í gildi; og sum vit oftari hava tikið uppfatur: heimastýrslógin er ein beinleiðis avskrivt av uppskoti javnaðarflokksins til stýrisskipan Føroya.

Við hesi lóg varð føroyska málið skrásett sum høvuðsmálið í skúla, kirkju, rætti og almennari útsiting.

Hetta var sigur við lit — ein sigur, ið ivaleyst eisini hevur gjørt sitt til, at tað hevur eydnast okkum at vinna so mundað fram á leiðini bæði vinnuliga og sosialt.

Hetta avreksverk varð fram at táverandi samarbeiðsflokkum: javnaðar-, sambands- og sjálvstýrisflokkinn; tó við teirri tilskilan, at innanfyri sjálvstýrisflokkinn ráddu hugsjónarmenn, ið ikki lótu seg taka av fótum, sjálvi um ágangurin frá »supernationalistunum« tíðum var nóg so harður.

Tað lagna hendi, at fólkaflokkurin — sum ið hvussu er segði seg vera so alheitan fyri føroyskum sjálvstýri — og vildi gera alt hitt besta móðurmálinum til frama — gekk ímóti hesum mikla framstigi á sjálvstýrisleiðini. Tó skal viðmerkjast her, at flokkurin seinri 100 pst. hevur tikið undir við javnaðarflokkinum á hesum øki og svarið trygdareit til heimastýrslógin.

»Stig fyri stig« sjálvstýrið, sum Hákon Djurhuus, lögmaður, alment hevur sagt frá á politiskum fundum, sum verandi høvuðsmál fólkaflokksins í okkara stjórnarligu viðurskiftum Føroya—Danmarkar millum, má takast sum ein fullkomin ásanann av, at hann og flokkurin hava givið sitt velsignisli til, at heimastýrslógin er tað grundstøði, ið vit best kunnu byggja okkara sjálvstýri á — og vinna alt tað, ið vinnast kann tjóðskaparliga.

Men her skal skilast til, at við vóna, at núverandi fólkaflokkur heldur seg frá afturhaldsleiðini og ikki einaferð aftrat leitar »vingluflokksleiðina«, sum harðt alt ov ofta hevur gjørt — eisini tá tað ráddi um at vinna málinum fullan frama og óskerd rættindi í skúla, kirkju og sum sum rættarmál.

Á leiðini fram móti tí fullu víðurkenning av málinum, ið einans hvør einstakur okkara kann gera sitt besta til, vantar okkum reiðuliga væl enn; men javnaðarflokksins fulli og hollu stuðul — annaðhvørt tað er sum stjórnarflokkur ella sum andstöðuflokkur — er altíð til steðar.

Okkum tørvar enn betri og meira mýkjandi lestur til skúlabørnini, og okkum tørvar enn tær vegleiðingar- og handbøkur, ið kunnu verða øllum teimum til gagns, ið starvast við føroyskt mál.

Brev til Sosialin

NATO-PENGAR.

Nú um dagarnar hitti eg ein av mínum góðu vinum, ein av ivrigastu tjóðveldismonnum, sum ið longri tíð arbeiddi hjá NATO-monnum í Mjorkadali.

Vit komu at práta um hesi tiltek, og eg kom at spyrja vin min, um hann virkliga setti seg so lágt, at hann tók ímóti blóðpeningi frá hervaldinum?

Hann legði ikki fingrarnar ímillum, men svaraði mær reint og greitt:

At tá ið teir hægstu í tjóðveldisflokkinum kunnu halda veitslu við NATO-monnum, og teir, sum skipa landsstýri vóru til reiðar at leiga Føroyar til NATO fyrri 70 milj. krónur um árið, ja, so kundi eisini hann við góðari samvitsku taka ímóti herpengum.

Hvar er tjóðveldissvullurin í hesum mál?

J. S. P.

SOSIALURIN

Viðmerkingar

»FRAMA«-MENN UM LYSINGARBLAÐ.

Tað hevur altíð av og á verið talað um lysingarblað fyri Føroyar. Javnaðarflokkurin hevur havt uppskot um tað á tingi, og tjóðveldisflokkurin, ið vanligar hevur hug at endurtaka uppskot javnaðarflokksins, hevur eisini borið hetta fram á máli.

Seinast hevur blaðið hjá teimum »vinstrastjórn«-foryingunum niðri í Danmark — »FRAMIN« — tikið hetta málið uppfatur av nýggj um, og ivaleyst við teirri góðu meining at fleiri og fleiri skulu gerast alknung við tað, ið boðað verður frá almennari síðu.

Hetta átti at verið gjørt fyri langari tíð síðan, og av teimum orsökum, at hitt einstaka blaðið hevur ovurstór frammihjartandi at vinna at boða frá tí, ið fyrferst í almenna lívinum — og av hesum hevur ein fyrirum fram um hini blaðini.

LANDSBLAÐIÐ — lysingarblaðið — eiga vit at fáa, men við teimum trygdartiltekningum, ið avgerandi eru til fyrirummar og verju fyri samna og demokratiska blaðannaheimin.

Brevkassin

Sosialurin.

Kann eg gjøgnum brevkaða blaðsins fáa upplýst, um tað er rætt, at keyppssamtøkur ikki nýtast handilslovi eins og at tær hvorki gjalda skatt til kommunu ella lóting.

Við tøk fyri svarið.

P. K. Petersen.

SVAR: Um keyppssamtøka bara selur til limir sínar, nýtist einki handilslovi; men selur hon til onnur enn limirnar er handilslovi neyðugt. Keyppssamtøkur hava higartil verið undantiknar øllum skatti í Føroyum.

eyðgjaf

SKOTBÁLVIN. Undan seinasta lótingsvali skrivur ein »mamma við trimum børnum« (hetta er ein lógin mamma, tí í øðrum 14. sept. finnur tú hana undir øðrum nøvnunum, og sanniliga finnur tú hana í

fleiri oddagreinum í blaðnum) m.a.: »... veit eg eingi onnur ráð uttan tey, at vit kvinnur fara á val! Eingin situr heima, og vit velja tann flokk, ið VIT VITA fer at leggja ALLA ORKU í at fáa henda framanskapin burtur úr aftur landi okkara.«

VIÐM.

Eini frálík ráð til Føroya kvinnur!

Mesta orka tjóðveldisflokksins, nú hann er komin í landsstýrið, fyri at rudda henda framanskapin úr landi okkara, var tá ið Karsten Hoydal drakk skjúl fyri framanskapinum í Mjorkadali.

Mamma! Siggja tygum ikki humbukkio?

BARNAMATUR

LOGOGRIÐ

1 2 3 4

Áður var tað eitt og alt um ikki skuldi vera kalt.

2 3 4

Um veturin tað hevur frið, nýtt tað verður slá við.

5 6 7 8

Vírdur høgt millum menn, summi lond hann hava enn,

6 7 8

Áður grýðugt, ofta brott, nú fagurt grønt og sera sløtt.

6 7 8 9 10

Fer eftir grunni við gapandi munni ...

8 9 10

Høvdu vit tað altíð átt, var veðrið oftast sera gott.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nú er tær siga skal, hvat hetta er, sum brennir væl.

Skrivað verður um

tannleknaviðurskiðini í NORD-LYSINUM har blaðið í oddagrein finnst stórliga æt, at hesi víðurskifti í einum annars væl framkomnum samfelagi ikki eru órævisi, enn tey eru í dag.

Um peningatapíð, ið stendst av at ferðast frá Klaksvík — og vit kundu tikið aðrar longri ferðir — sigur blaðið m. a.:

»Tað verður sjálvandi ikki lætt at siga, hvussu stórt peningatapíð er hjá fólki av at ferðast til Havnar og uppihaldi seg har eini 4—5 dagar, men at talið liggur nær 200 kr. árliga, er einki at ívast í, í hesum tali er sjálvandi ikki roknað tað, sum sjálv tannleknaviðgerðin kostar, men bara tær eyka útreiðslur sum standast av ferðingini. Og so øll tey mongu, sum eru so bundin, at tey ongan veg sleppa ...«

Veitst tú

AT tá ið føroyska flaggið var víðurkent við heimastýrslógin 1948 atkvøddi fólkaflokkurin imóti, og eigur sostatt hvorki deil ella lut í, at føroyska flaggið nú er fult víðurkent bæði á sjógv og landi.

AT fólkaflokksmenn vóru grammi-ir huga at atkvøða fyrri loysing í 1948; men at teir høvdu verið illa nøgdur um loysingin varð framd tá, tí i dag siga teir hægsta mál vera: sjálvstýri stig fyrri stig.

AT tað i dag finnst ein hópur av tjóðveldismonnum, sum sigur, at tað vildi verið púra ørt at hugsa um loysing — tað er ikki tí teir eru loysingarmenn.

AT so logið tað ljóðar vóru tað sambandsmenn, sum áttu ein høvudskeiðurin fyrri, at mál- og flaggspurningurin varð loystur, so at bæði flagg og mál fingi sin fullu og óskerdu rættindi í øllum lívsins forum.

BAPT UT

+ er tað óvanliga nógv avgjort
+ av manni, sum hátíðarliga hevur lovað veljarum sínum at reka hervaldið av landinum,
+ og manni, sum reðist so illa ráðar og atom, at fara á sjálva atómstöðina at drekka skál og rópa hurra fyrri hervaldinum,
+ heldur enn at fara við skrávurblað og tong at skrávur henda devilskapin sundur og senda hann av landinum.

VERULEIKI

TAÐ ER VERULEIKI

AT stórsta stjórnarliga framstíg, ið á nokrum sinni er vunnin Føroyum til frama er heimastýrslógin.

AT summir teirra, sum á sinni góð tóku hesa lóg — teir sokallaðu »sjálvstýrismenn« — í teirri samgongu, teir nú eru í, eru fúsir til at bróta niður herta mikla gagnsverk til frama fyrri sonnum sjálvstýri, ið veitir øllum hitt allra besta, bæði vinnuliga, sosialt og mentunarliga.

AT so er velklyndið undir hesi sokallaðu »sjálvstýrissamgongu«, at einstakir høvudsleikarar í sjálvstýrinum bedýraðu veljarafjöldini, at tað ikki fannst maður, ei heldur flokkur, sum makrantið vildi finna uppá at gera samgongu við Kjartan Mohr.

IRIS

Heitur matur — Smurt breyð

Skipafelagið Føroyar

TELEFON 1225

Tórshavn